

BRO KYRKA

Bro prästgård 1:4, Bro församling, Köpings kommun, Västmanlands län

BESKRIVNING

Kyrkomiljön

Bro socken vid Hedströmmen en mil väster om Köping ligger i ett flackt, mest uppodlat landskap. Gårdarna ligger ännu delvis samlade i byar.

Kyrkbyn ligger i socknens södra del, på ett mindre höjdparti rikt på forntida gravfält. Lövskog vidtar i norr, medan öppet jordbrukslandskap breder ut sig mot Hedströmmen i öster. Mitt emot kyrkan, på västra sidan om byvägen, ligger den numera friköpta komministergården med huvudbyggnad från 1880. En av flyglarna är den tidigare sockenstugan. Längs vägen söderut ligger komministergårdens ekonomibyggnader och den nedlagda Ytterberga skola med lärarbostad, från slutet av 1800-talet.

Vid den grusade infarten söder om kyrkan finns församlingshemmet, uppfört 1988 där prästgården tidigare låg. Prästgårdens stallbyggnad finns kvar, idag ekonomiförråd och hembygdsmuseum.

Bro kyrka - Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

I förgrunden till vänster ses Ytterberga skola med lärarbostad. Inbäddad i grönska mitt i bilden är församlingshemmet och bakom trädskronorna till höger sticker kyrktornets lanternin upp.
Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Kyrkoanläggningen

Kyrkogården ligger högre än omgivande skogsparti, så att de mer högresta vårdarna på ett markant sätt avtecknar sig mot dungarna av lövträd. En allé av höga lönnar leder fram till västra stigluckan, förmodligen från 1400-talet. Även anslutande, mellan 60 och 130 cm höga kyrkogårdsmur är till sina äldsta delar medeltida - fast en stor omläggning skedde åren runt 1860. I samband med omläggningen insattes södra och östra muröppningarnas järngrindar.

Gravplatserna omger kyrkan på alla sidor och är indelade i nio områden, åtskilda genom grusgångar eller häck. Sedan en omläggning 1964 är ytorna till övervägande delen gräsbevuxna, endast två gravar har sandad yta. Runt fyra gravar finns järninhägnader. Antalet gravar med stenramar blir mindre för varje år. Innanför muren längs kyrkogårdens sidor växer höga lindar.

Ett bårhus blev 1931 inbyggt vid norra kyrkogårdsmuren, med hög gråstenssockel och vitrappade fasader. Taket är täckt med koppar, har tjärbruna gavelspetsar och vindskivor. Ingångsdörren är kopparklädd.

Bårhuset uppfördes 1931 efter ritningar av länsarkitekt Magnus Dahlander. Utanpå en stomme av betong har naturstenssockel murats och väggarna ovanför slätputsats. Digitalfotografier Rolf Hammarskiöld

Bro kyrka omfattar ett långhus som har tresidigt gavelparti med stödmurar i öster, sakristia utbyggd mot norr, samt västtorn. Långhusets och tornets medeltida murar består mest av gråsten, medan sakristian från 1841-42 och tornets klockvåning från 1853 är uppförda av tegel. Synliga ankarjärn förekommer. Fasaderna är spritputsade med KC-bruk, avfärgade i en gulbeige nyans, omfattningarna runt fönster och hörn är slätputsade och vita. En profilerad takfot har utförts av hyvlade bräder, målad med vit oljefärg.

Långhustaket är brutet, djupt neddraget och täckt med galvaniserade, svartmålade plåtar i skivtäckning, lagda 1998. På sakristians valmade tak ligger smidda plåtar, delvis över 150 år gamla. Överst på tornet kröner en lanternin med åttasidig, panelklädd bas och på denna en glasad, kolonnindelad överdel med kupoltak, samt förgyllt kors och kula.

I kyrkans rundbågiga, symmetriskt placerade fönsteröppningar sitter gråmålade snickerier. Fönsterbågarna med korrugerade hörnjärn har indelats med mitt- och tvärposter, samt har stora rutor av munblåst klarglas.

I kyrkans bägge ändar finns stödmurar. Den västra från 1853 är på samma gång portal. Då den östra byggdes 1723 måste ett fönster mitt i gaveln sättas igen. Fasaderna putsades med KC-bruk 1960. Digitalfoto Svensk Klimatstyrning AB respektive Rolf Hammarskiöld

Västportalen som är rundbågig tillkom 1853 i sammanhang med en framskjutande stödmur för tornet. Muren har putsrustik och en fronton mitt över portalen. Ingångsdörren är klädd med spåntad, gråmålade panel och i valvbågen ovanför sitter ett överljusfönster. *Vapenhuset* består av ett yttre tunnvälvt vindfång - inom stödmuren - och en inre del med plant, putsat innertak. Väggarna är slätputsade och målade

gråvita, på norra sidan med en skulpterad gravhäll inmurad. I golvet ligger stora, nötta kalkstensplattor. Dörrpartierna till läktare och förråd tillkom då vapenhuset iordningställdes 1853, målade i grön umbra och ljusocker. Mot kyrkorummet finns en pardörr på balansgångjärn, insatt 1906.

Vapenhusets inre del – Digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Kyrkorummet är täckt med tre medeltida stjärnvalv, det mellersta vidare än de båda andra. Valven vilar på pelare och framme i koret på en inre stödmur. Kalkmålningar finns inte kvar, men längst ned på korets valvribbor har ansikten skulpterats. Putsytorna är släta, strukna med en gulaktig kalkfärg. Fyra gravhällar är infästa på västra väggen. Fönstrens inre bågar har blyinfattade gula/vita rutor av frostat katedralglas, tillkomna vid inre förnyelse 1906. Lika gamla är korets och mittgångens golv, bestående av grå och bruna kalkstensplattor i mönster.

Inredningssnickerierna har varit blågröna sedan en inre förnyelse 1906, efter arkitekt Rudolf Arborelius handlingar –
Digitalfoto Svensk Klimatstyrning AB

Den slutna bänkinredningens fasader är till sina äldre delar från 1600-talet, med utskurna profiler, medan ryggar och sitsar byggdes 1906. Sedan dess består även den blågröna/turkosblå färgen. Likadant färgsatt är predikstolen från 1757 - ursprungligen marmorerad - med samtida uppgång. Korgen har svängd barock/rokokoform, överdådigt prydd med förgyllda träsniderier.

Koret ligger två steg över skeppet och har på norra och södra väggarna två inmurade gravhällar av brun kalksten. Altarringen från 1906 är tresidig med rundade hörn, har balusterräcken och knäfallsstoppling av röd "sjagg". Altaret är murat, putsat och påbyggt med trä.

Altarprydnaden från 1731, skulpterad och förgylld, går i stramare barock än förut beskrivna predikstol.

I väster är en läktare med barriär och orgelfasad i nyklassicistisk stil, målade med aningen grönare, mattare färg än övriga snickerier. Läktaren stöds av runda pelare, målade i mossgrön ton.

Läktaren har funnits åtminstone sedan 1700-talet, men den fick sitt nuvarande utseende vid ombyggnad 1848, då en orgel av E A Setterquist kom på plats –
Digitalfoto Svensk Klimatstyrning AB

Sakristian från 1842 har ursprunglig väggfast inredning. Valvet på järnbalkar blev däremot slaget 1898, därför att det ursprungliga innertaket varit försvagat alltsedan kyrkbranden 1852. Möbleringen är från 1906.
Digitalfoto Svensk Klimatstyrning AB

Norr om koret leder en rundbågig portal till sakristian, byggd 1842 då den ersatte en medeltida, trängre föregångare. Dörren dit är järnbeslagen och gråmålad. Sakristians inbyggda skåp och sittbänkar tillhör originalinredningen, liksom den nu igensatta kakelugnen. Det murade tegeltunnvalvet på järnbalkar blev däremot nyslaget 1898.

Byggnadshistorik

Tillkomsten av Bro kyrka har daterats till 1200-talets förra hälft. Ursprungligen bestod den av långhuset och västtornet, vars mur dock var lägre då. Om den tresidiga koravslutningen förekommer olika bedömningar: enligt en del är den ursprunglig, enligt andra utbyggd på 1400-talet. Murarna består av gråsten, med fyllning av kullersten. I öppningen mellan tornet och långhusvinden har murar med kvaderritsade fogar dokumenterats. Fönsteröppningar fanns mot söder och öster. De var rundbågiga vilket framgår av ett igensatt fönster i södra väggen, avläsbart på kyrkvinden. Även korets tidigare, centralt placerade fönster avtecknar sig, om än dolt bakom dagens altaruppsats. Kyrkorummet täcktes med någon typ av trätak. Sakristia tillkom något senare, kanske omkring 1300. Under 1400-talets senare hälft slogs nuvarande tre stjärnvalv över kyrkorummet. De bars av valvpelare och i öster av en kompletterande inre mur. Samtidigt blev ett vapenhus utbyggt mot söder – idag borta. I västra kyrkogårdsmuren uppfördes den tegelmurade stigluckan. Dessutom anskaffades troligen ett altarskåp, av vilket två träskulpturer återstår.

Kulturhistorisk karakterisering
Bro kyrka

Kyrkans äldsta inventarium är dopfunten, sammansatt av tre olika funtar. Mittstycket av sandsten med repstavsvulst är från 1100-talet. Cuppan av kalksten är från 1300-talet. Foten är en upp- och nedvänd cuppa från 1200-talet – digitalfoto Rolf Hammarskiöld

Åren runt 1635 restes en hög, spetsig och spånklädd spira på tornet. I kyrkorummet tillkom en bänkinredning, vars fasader ännu finns kvar till stor del. Borta är däremot predikstolen från 1650, sånär som på enstaka utsmyckningar. Den var uppsatt på södra sidan och för dess skull gjordes ett litet fönster som senare blivit igensatt.

Vid en visitation i mars år 1723 konstaterades att kyrkans murar var rämnade, i synnerhet kring koret. En kort tid därefter, den 29 maj, slog blixten ner i tornspiran. Den brann upp tillsammans med långhusets yttertak. Tornspiran och yttertaket som återuppbyggdes samma år tycks ha blivit ungefär likadana som de föregående. I enlighet med tidigare planer förstärktes dessutom murarna med dragjärn och i östra änden med en stödmur, vilket innebar att det östra gavelfönstret måste tas bort. Återuppbyggnaden följdes av en inre förnyelse, inledd 1731 med att fru Diurclou på Kolsva herrgård skänkte den stora, rikt förgyllda altartavlan, vilken ersatte ett mindre, medeltida altarskåp. 1757 insattes predikstolen, tillverkad av den produktive bildhuggaren Jonas Holmin, rekommenderad av domkapitlet. Snart därefter tillkom ett gravkor, avsett för innehavarna av Kolsva, sammanbyggt med den dåvarande sakristian i norr. För att få ett ljusare, mer tidsenligt kyrkorum upphöggs de två norrfönstren år 1769, på dåvarande biskopens uppmaning.

Åren 1841-42 revs den medeltida sakristian och det angränsande Kolsvagravkoret, som under sina 70-80 år orsakat både fuktproblem och liklukt i kyrkan (revs kanske redan 1833). Sakristian som uppfördes i de båda tidigare byggnadernas ställe blev ljusare och rymligare, inredd med väggfasta bänkar, förvaringsskåp och kakelugn. En 7-stämmig läktarorgel kom på plats 1848, med sin nyklassicistiska fasad. Dessutom tillkom nuvarande läktarbarriär.

Svår brand utbröt 1852, sedan kyrkans dåvarande spåntak fattat eld av nedfallande gnistor från sakristians skorsten. Förutom taket miste kyrkan för andra gången sin tornspira. Vid återuppbyggnaden 1852-53 slogs ett förstärkande järnband runt tornet och en tegelmurad klockvåning byggdes på. Istället för en spetsig spira tillkom dagens glasade lanternin med kupoltak. Yttertaket ändrades till brutet fall och täcktes med smidda järnplåtar i skivtäckning. Södra vapenhuset revs och i dess ställe gjordes ytterligare ett fönster. Samtidigt ändrades alla fönsteröppningar för att överensstämja till form och storlek. Kyrkans nya ingång blev en västportal, byggd i sammanhang med en stödmur som sedan dess sticker ut från tornets bottenvåning, där ett vapenhus iordningställdes istället för det nyss rivna.

En stor förnyelse genomfördes 1906, efter handlingar upprättade av arkitekt Rudolf Arborelius. Kyrkans yttre förändrades genom att nuvarande fönsterbågar med relativt stora rutor insattes. I de inre bågarna sattes blyinfattade rutor av frostat katedralglas i gula och vita färger. Kalkstensplattor lades i kyrkorummet och gravhällar som förut legat i golven infästes i korets väggar – fast de mest slitna hällarna lämnades i sandbädden under de nya kalkstensgolven. De nedre väggfälten målades med en mörkare oljefärg, samt en enkel schablonbård. Bänkinredningen gjordes mer sittvänlig, med behållande av bänkfasaderna som dock ommålades med en blågrön oljefärg ("allmogefärg"). Predikstolen färgsattes likadant och förgylldes på nytt. Den genombrutna altarringen med balustrad tillkom. Dessutom fick kyrkan centralvärme, genom att en vedeldad värmepanna med varmluftskanaler infördes.

Utseendet som kyrkorummet fick 1906 har behållits i sina huvuddrag vid 1900-talets två nästföljande inre renoveringar, 1934 och 1959-60. Vid det senare tillfället borttogs dock de nedre väggfältens oljefärg och bänkinredningen målades med lackfärg i en blåare nyans än förut – en skillnad som märks vid jämförelse med läktarbarriären som har kvar 1934 års mattare, grönnare linoljefärg.

Den senaste stora fasadrenoveringen 1960 innebar att ett styvare KC-bruk slogs på. Vid omläggning av långhusets tak 1998 ersattes de gamla smidda plåtarna med galvaniserad plåt, nerklippt till skivplåtformat och målad med svart linoljefärg, för att utseendemässigt överensstämna med den tidigare täckningen.

Kulturhistorisk karakteristik och bedömning

Bro kyrka är av medeltida ursprung, fast kyrkans yttre präglas mest av en stor ombyggnad 1852-53, genomförd efter en svår brand. Mest tidstypiska uttrycken är lanterninen och västportalen, ritade av M G Anckarsvärd, samt fönsterindelningen. Till denna bild skall läggas att sakristian nybyggdes 1842. Nuvarande fönstersnickerier insattes 1906.

I kyrkorummet är det medeltida ursprunget påtagligare, genom de tre bevarade stjärnvalven. Ett betydande avtryck från 1600-talet är de rikt utsirade bänkfasaderna, vilka dessvärre inte kommer till sin rätt med nuvarande, tjockt påstrukna lackfärg. 1700-talet representeras av altarprydnaden från 1731 i barock och predikstolen från 1757 i rikt smyckad barock/rokoko.

Nuvarande vapenhus i väster iordningställdes 1853 och har kvar sina inredningsnickerier från denna tid. Sakristian från 1842 har kvar en ganska rustik fast inredning, bestående av väggfasta bänkar, skåp och putsad kakelugn. Det välvda taket på järnbalkar från 1898 är däremot ett exempel på sekelskiftets, mer industriellt präglade byggt teknik.

Vid inre förnyelse 1906, efter program av arkitekt Rudolf Arborelius, lades korets och mittgångens kalkstensgolv, bestående av bruna och grå plattor i mönster. Sedan dess består även dörren från vapenhuset till kyrkorummet och inredningsnickeriernas blågröna färgsättning. Den skänker onekligen särprägel, samtidigt som den ligger långt från den färgsnickerierna ursprungligen haft.

Av värdefulla inslag i kyrkomiljön skall särskilt nämnas västra stigluckan från 1400-talet och kyrkogårdsmuren, som är av medeltida ursprung fast omlagd åren runt 1860. Den före detta komministergården och angränsande skolhus är också viktiga för upplevelsen av kyrkplatsen.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- Såväl kyrkans som västra stigluckans bevarade murverk från medeltiden är omistliga. Av särskilt intresse är den i valvpelaren murade trappuppgången till kyrkvinden.
- Korets dubbla murar är en ovanlig byggnadsteknisk lösning.
- I sandbädden under kyrkans kalkstensgolv ligger fem gravhällar (enligt underrättelse den 9/8 1906 från kyrkoherde Gustaf Andersson, vid upprustningen detta år)
- Bänkfasaderna är till sina äldsta delar från omkring 1635, med senare tillägg gjorda 1754 och 1906. Inför kommande renovering bör undersökas i vilken utsträckning äldre färgskikt finns bevarade.¹
- Predikstolen är ett avancerat arbete i barock/rokoko, färdigställt 1757. Inför kommande renovering bör undersökas hur mycket av ursprunglig marmorering som finns bevarad under nuvarande blågröna oljefärg.¹
- Västportalen från 1852-53, vilken även tjänar som stödmur, är av särskilt byggnadshistoriskt värde.

¹ Enligt visitationsprotokoll från 1763 var predikstolen ursprungligen marmorerad. Bänkgavlarna lär ursprungligen ha varit bruna och gröna, med röda speglar och svarta lister. 1853 ommålades de med ljusgrå "pärlfärg" och 1874 blev de ådrade. Den blågröna färgen består sedan 1906 (ommålningar 1934 och 1960)

Redaktionella uppgifter

Inventeringsperiod: 2005-11

Fältinventering: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning: Rolf Hammarskiöld, efter samråd med referensgrupp utsedd av Västerås stift

Rapportsammanställning: Rolf Hammarskiöld, Västerås stift

Rapporten färdigställd: 2006-02-07

Källor och litteratur

Otryckta källor

Riksantikvarieämbetets antikvarisk-topografiska arkiv (ATA)

- Rapport om pågående arbeten, skriven av kyrkoherden den 9/8 1906
- Rapport från murverksundersökning, skriven av Lars-Erik Bergström den 17/12 1932

Västmanlands läns museums arkiv (VLM)

- Gravvårdsdokumentation, redovisad i december 1990 av antikvarie Eiwor Sandberg

Västerås stifts arkiv (VS)

- Västerås domkapitel E IV a: 10a; inventarium vid biskopsvisitation 1672
- Västerås domkapitel E IV a: 10a; berättelse om branden den 29/5 1723
- Västerås domkapitel E IV b; 51, protokoll upprättat vid prostvisitation den 21/8 1858
- Västerås domkapitel E IV b; 51, ämbetsberättelse för åren 1934-45
- Västerås domkapitel E IV b; 51, Anteckningar rörande Bro kyrka, sammanställda i oktober 1905 av kyrkoherde Gustaf Andersson
- Västerås domkapitel E IV b; 51, Några data ur Bro kyrkas historia, sammanställda till biskopsvisitationen den 10-14/10 1945, av Bo Riddersporre
- Västerås domkapitel E V a: 9, berättelse till 1900 års prästmöte
- Västerås domkapitel E V a: 10, ämbetsberättelse för tiden mellan prästmötena 1949-55
- Västerås domkapitel E V a: 10, ämbetsberättelse för tiden mellan prästmötena 1955-61
- Västerås domkapitel F III a: 6; inventarium vid biskopsvisitation den 19/2 1636
- Västerås domkapitel F III a: 21; inventarium vid biskopsvisitation den 30/1 1763
- Västerås domkapitel F III a: 37; inventarium vid prostvisitation den 18/6 1887

Litteratur

Henning, Gunnar W: Bro kyrka i Västmanland, Andra reviderade och utökade upplagan - Västerås 1964.

Kilström, Bengt Ingmar: Himmata och Bro kyrkor - Västerås stifts kyrkoberskrivningskommitté 2000

Rönnegård, Sam: Stiftskronika/Julbok för Västerås stift 1935, s 219/

Sjögren, Josef: Orgelverken i Västerås stift – En historisk översikt 1952, Nordiska museet/Stockholm 1952

Övriga tryckta källor

- Artikel om upprustningen 1906, införd i Västmanlands allehanda (VA) 1906-10-31
- Artikel om inre renoveringen 1934, införd i Köpingsposten (KP) 1934-04-11
- Artiklar om renoveringen 1960, införda i Västmanlands Folkblad (VF) 1960-09-17 och Bärgslagsbladet (Bbl) 1960-10-07

Sammanställning av viktiga händelser för kyrkan, relaterade till källor

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1200-1250	Nybyggnad	Den ursprungliga stenkyrkan i Bro omfattade långhus och västtornet, vars mur var lägre då. Om den tresidiga koravslutningen har olika bedömningar gjorts: enligt en del är den ursprunglig, enligt andra tillkommen på 1400-talet. Väggarna hade uppförts av gråsten, med fyllning av kullersten (skalmurar). Murarna fick kvaderristade fogar. Fönsteröppningarna var ursprungligen rundbågiga, vilket framgår av ett igensatt fönster i södra väggen, avläsbart på kyrkvinden. Kyrkans äldsta inventarium är dopfunten, sammansatt av tre olika funtar från 1100-, 1200- och 1300-talen.		ATA: Rapport 17/12 1932 Boëthius Henning, s 3, 10 RAÄ: Ann Catherine Bonniers bedömning
1300 (ca)	Ändring – ombyggnad	Sakristia byggdes till på kyrkan		ATA: Rapport 17/12 1932
1400-1450	Valvslagning	Stjärnvalv slogs över kyrkorummet. De bars av valvpelare och i öster av en tillkommande inre vägg. I västra kyrkogårdsmuren uppfördes en tegelmurad stiglucka med blinderingar. Förmodligen utbyggdes vapenhus i söder, idag borta. Möjligen blev koret utbyggt till tresidig form först nu.		Kilström, s 14 Henning, s 3 RAÄ: Ann Catherine Bonniers bedömning
1635 (ca)	Vård/underhåll Nybyggnad – torn	Kyrkans tak spånslogs och tjärades Kyrkorummets valv och väggar vitlimmades Tornet fick en hög, spetsig spira		VS: F III a; visitation 1636
1650	Ändring – ombyggnad, fönster Fast inredning – predikstol	Ett litet, fjärde fönster höggs upp i södra långsidan, samtidigt med att en ny predikstol anskaffades. (Fönsteröppningen dokumenterades 1932) Predikstolen var rödmålad, förgylld och försilvrad, prydd med fem stycken vitmålade bilder, samt tio förgyllda huvuden. I predikstolen målades inskriptionen ” <i>Olaus Johannis pastor 1650</i> ”		VS: E IV b; 51, Några data., s 6
1723	Brand Ändring – ombyggnad	Kyrkan eldhärjades efter blixtnedslag den 29/5 1723. Tornets spånklädda spets förstördes, liksom långhusets spåntäckta sadeltak. Återuppbyggnad skedde samma år. Östra gavelfönstret sattes igen, sedan man tvingats resa en förstärkande mur, på grund av sprickbildningar (uppkomna före branden). Tornet försågs med ett järnkors, fem glober, samt ”en hane av mässing”		VS: E IV a: 10a, berättelse om branden
1731	Fast inredning - altaruppsats	Altartavla bestående av två målningar inom snidat, förgyllt ramverk blev uppsatt. Den övre, stora målningen föreställer Kristus på korset och den nedre i predellan föreställer nattvardsinstitfelsen. Altartavlan skänktes av fru Johanna Margareta Diurclou på Kolsva.		VS F III a: 21, visitation 1763 Henning, s 8
1754	Fast inredning – bänkinredning	Kyrkans bänkinredning byggdes om, så att bänkarna även fick ryggstöd. Bänkfasaderna var bruna och gröna, med röda speglar och svarta lister.	Snickare Aspman	VS: E IV b; 51, Några data., s 4
1757	Fast inredning - predikstol	Predikstol blev insatt, inköpt för kyrkans medel. Den var ursprungligen marmorerad, samt rikt förgylld.	Bildhuggare Jonas Holmin	VS F III a: 21, visitation 1763
1760 (ca)	Nybyggnad – gravkor	På kyrkans norra sida uppfördes ett gravkor, avsett för innehavarna av godset i Kolsva. Gravkoret blev sammanbyggt med den dåvarande sakristian. Det tegelvälvdes och fick yttertak täckt med järnplåtar. Inträde var via järndörr från kyrkorummet.		VS F III a: 21, visitation 1763

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1769	Ändring – ombyggnad, fönster	Två fönsteröppningar högs upp i den förut fönsterlösa norra långväggen. Närmast läktaren gjordes ett fönster av samma storlek som södra sidans, längre fram gjordes ett mindre fönster på grund av gravkoret som då fanns där.	Murmästare Jan Store, Västerås	VS: E IV b; 51, Några data., s 4
1770 (ca)		Nuvarande altarring kom på plats, såsom testamente efter fru Diurclou på Kolsva		
1793	Ändring – ombyggnad	Dörröppningen från kyrkorummet till Kolsvagravkoret sattes igen, på grund av inträngande liklukt.		VS: E IV b; 51, Några data., s 3
1805		Altarringen målades med ljusgrå ”pärlfärg”		VS: E IV b; 51, Anteckningar
1821	Ändring – ombyggnad, fönster	Korets två sidofönster förstorades Norra sidans bakre fönster förstorades Nya fönsterbågar av trä insattes, istället för de tidigare av järn med små, blyinfattade rutor.	Murare Sundholm	VS: E IV b; 51, Några data., s 3
1833	Rivning (osäkert)	Detta år revs eventuellt Kolsvagravkoret, byggt 1760. Enligt annan uppgift skulle rivningen ha skett först 1841.		VS: E IV b; 51, Anteckningar
1841-42	Rivning Nybyggnad - sakristia	Den medeltida sakristian och intilliggande gravkor revs (det senare revs eventuellt redan 1833) för att ersättas med en större tegelmurad sakristia. Taket täcktes med falsad järnplåt. Tre fönster upptogs, med järnbeslagna luckor. Inne i sakristian lades brädgolv, taket gjordes plant av bräder, vilka rappades. I väggarna murades nischer, varav en var avsedd för nattvardsvinet och därför beslogs med brädluckor. Sakristian utrustades med eldstad.		VS: E IV b; 51, visitation 1850
1848	Fast inredning – orgel	7-stämmig läktarorgel kom på plats. Läktaren byggdes om och fick barriär med förgyllningar Predikstolen ommålades och fick rik förgyllning	Orgelbyggare E A Setterquist	VS: E IV b; 51, visitation 1850
1852	Brand	Kyrkans spåntak tog eld av nedfallande gnistor från sakristians skorsten, så att dåvarande tornspiran och långhusets spåntäckta yttertak brann upp.		Henning, s 3
1852-53	Ändring – ombyggnad, exteriör, fönster, stomme, tak	Stor förnyelse: Långhusets tak byggdes om till brutet fall och fick ny täckning av svartmålad järnplåt i skivtäckning, efter branden året innan. Tornets mur förstärktes med ett kraftigt järnband Tornet fick en ny lanternin, ett åttakantigt grekiskt tempel, plåtklätt och krönt med förgyllt kors och kula. Södra vapenhuset revs – istället upptogs en västportal och vapenhus inreddes i tornets bottenvåning. Framför tornets västra sida uppfördes en förstärkande mur, vilken dekorerades med en putsrustik. Västportalen mitt i muren gjordes rundbågig. Kyrkans fönster ändrades så att de fick samma form och storlek. Södra sidans fjärde, minsta fönster (från 1650) murades igen Bänkfasaderna ommålades med ljusgrå oljefärg (”perlfärg”)	Arkitekt M G Anckarsvärd	VS: E IV b; 51, visitation 1858 Henning, s 5
1857	Ändring – ombyggnad, golv	Kyrkans golv blev omlagt, tegel i gångarna och bräder i bänkkvarteren Bänkkvarteren sänktes 6 tum. Två bänkrader insattes där tidigare varit sidogång från södra vapenhuset (rivet 1853)		VS: E IV b; 51, visitation 1858

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1858	Ändring – ombyggnad, golv Ändring – kyrkogård	Nytt golv lades in i sakristian Kyrkogårdsmurens tidigare bräd- och spånbetäckning borttogs. Vid visitation 1858 påtalades att kyrkogårdsmuren var förfallen och borde läggas om		VS: E IV b; 51, 1858 och 1865
1858-63	Ändring – kyrkogård	Kyrkogårdsmuren blev omlagd		VS: E IV b; 51, inventarium 1864
1863	Vård/underhåll – exteriör	Långhusets tio år gamla plåttak ommålades		VS: E IV b; 51, inventarium 1865
1867	Ändring – ombyggnad, golv	Korets bänkar för klockare och präst borttogs Korets golv höjdes och belades med plansten, samtidigt som gravhällarna placerades i mer symmetrisk ordning Även mittgången belades med plansten		VS: E IV b; 51, inventarier 1869 & 1877
1869	Ändring – kyrkogård	Dubbelportar av järn blev insatta i kyrkogårdsmurens södra och östra öppningar (anonym donation)		VS: E IV b; 51, inventarium 1869
1874	Ändring – restaurering, interiör	Bänkinredningen ådrades (ek) Läktaren målades vit med förgyllda lister Reparationer i tornet skedde (bevarad inskription i lanterninen)		VS: E IV b; 51, inventarium 1877
1887	Ändring - kyrkogård	Västra stigluckan reparerades och fick ny taktäckning		VS: F III a; 37 visitation 1887
1898	Valvslagning	I sakristian murades ett nytt innertak av tegel på järnbalkar. (Det tidigare, platta innertaket av bräder hade varit bristfälligt alltsedan 1852 års brand)		VS: E V a; 9, Berättelse 1900
1906	Ändring – ombyggnad, fönster Ändring – ombyggnad, interiör Fast inredning – bänkinredning Fast inredning – altarring Fast inredning – orgel Teknisk installation – värme	<ul style="list-style-type: none"> • Kyrkans fasader lagades och avfärgades • Nya fönsterbågar blev insatta. De yttre bågarna indelades med mitt- och tvärposter, fick rutor av munblåst klarglas. De inre bågarna fick rutor av frostat katedralglas i gula och vita färger. • Valv och väggar lagades och putsades med fint bruk så att de fick slätare yta än förut. • De nedre väggfälten målades med grön oljefärg och en schablonbård. • De övre väggfälten och valven vitlimmades. • Nya kalkstensgolv lades i hela kyrkorummet. • Sex gravhällar med ännu läslig skrift murades upp på korets väggar. Fem gravhällar lades i sandbädden under golvet. • Bänkinredningen ombyggdes och fick då bekvämare sitsar. Bänkfasaderna ommålades med blågrön oljefärg (istället för ådringen från 1874) • Predikstolen ommålades också med blågrön ”allmogefärg” och förgylldes på nytt • Genombruten altarring med balustrad tillkom • Altartavlan fick en målning, Alfred Törnes kopia av den flamländske mästaren Jordaens ”Herrarnas tillbedjan” (1618) • Nytt orgelverk tillkom med behållande av 1848 års fasad • Vedeldad värmepanna och varmluftskanaler infördes 	<p>Arkitekt Rudolf Arborelius</p> <p>Byggmästare Arvid Eriksson, Köping</p> <p>Orgelbyggare Setterquist</p> <p>Munckells, Eskilstuna</p>	<p>ATA: Brev 1906, Ritningar</p> <p>VS: E IV b; 51, Några data., s 6</p> <p>Sjögren, s 126</p> <p>VA 31/10 1906</p>

Årtal	Händelse	Kommentar	Upphovsman	Källa
1931	Nybyggnad	Bårhus uppfördes på kyrkogårdens norra del. Undergrund lades av sten, kallmur 20 cm under bottenbjälklagen Grund- och yttre murar utfördes av betong En yttre gråstenssockel murades och fasaderna ovanför putsades Tak av timmeråsar byggdes Rummet fick ett betongvalv i form av upphöjd rundbåge.	Länsarkitekt Magnus Dahlander	VS: E IV b; 51, 1934-45 ATA: Beskrivning mars 1931
1934	Ändring – ombyggnad, interiör	Inre renovering våren 1934: Bänkinredningen ommålades med oljefärg i ungefär samma nyans som förra renoveringen 1906 Valv och väggar skrapades rena från sot och kalkades i en svagt gul nyans. De nedre väggfälten målades med mörk oljefärg. Den gamla altarmålningen flyttades från sakristian in till kyrkan Kyrkan återinvigdes den 15/4 1934	Murarmästare Ward, Björskog Målare C Larsson, Himmeta	VS: E IV b; 51, 1934-45 Rönnegård, s 219 KP 1934-04- 11
1944	Teknisk installation – värme	Elektrisk värmeanläggning installerades, sedan 1906 års värmepanna blivit utbränd. Samtidigt infördes provisorisk elbelysning.		VS: E IV b; 51, 1934-45
1952	Ändring – ombyggnad, interiör	Inre förnyelse: Sakristian ommålades Altartavlan återfick sin ursprungliga målning, föreställande Kristus på korset Orgelverket ombyggdes	Orgelfirman Marcussen & Son	VS: E V a; 10, 1949-55 Henning, s 10
1960	Ändring – ombyggnad, exteriör	Fasaderna renknackades från befintlig puts, ny KC-puts med krossgrus och terrasit slogs på fasaderna. Även bårhusets fasader renoverades. Invändigt blev valv och väggar lagade och omkalkade. Bänkinredningen ommålades med lackfärg, i ungefär samma nyans som förut (mer dragen mot turkosblått) Kyrkan återinvigdes söndagen den 27/11 1960	Arkitekterna Carl Hampus Bergman och Sven Axel Söderholm Byggnads - firman Anders Diös	VF 1960-09- 17, Bbl 1960-10-07 VS: E V a; 10, 1955-61 Henning, s 16 ATA: Förslag januari 1960
1998	Ändring – ombyggnad, tak	Omläggning av långhusets tak: Befintlig skivtäckning från 1853 kasserades. Istället lades galvaniserad, primerbelagd plåt som klippes ner till samma format som tidigare befintliga. Därefter skedde målning med svart linoljebaserad färg. På södra takfallet krävdes lagningar av underliggande panel, liksom på takstolen närmast tornet. Sakristians takgesims drogs på nytt	Byggkonsult Ove Eriksson AB HS plåt, Köping	VLM: rapport 980924, dnr 97: 281-316